

חדשים לעמו ישראל לזכרון, ואינו חותם בה, ע"כ. ומזה שלא כתבו הטור והשו"ע שם ומלכות בפתיחה דקדקו הפמ"ג (משב"ז סק"ו) והברכ"י שאף אין פותח בשם ומלכות, וכ"פ גם בסידור דרך החיים שאינו פותח בשם ומלכות בר"ח. אולם יש לדחות דקדוק זה שהרי גם לגבי יו"ט שחל בשבת שהביאו קודם דין ר"ח לא הזכירו שם בפתיחה ולשון הטור ברוך שנתן וכו', אלמא דלקצר כתבו כן, וסמכו על מה שכתבו מקודם לכן שם ומלכות וה"נ לגבי ר"ח, וכבר כתב כן המאמר (קפ"ח ס"ק י"ג) לדחות דקדוק זה. וכן נקט בפשיטות הפר"ח סי' תכ"ד בד' מרן.

וכן פסקו לפתוח בר"ח בשם ומלכות, הלבוש, שכ"ג, הא"ר, אור חדש לר"ח בוכנר תלמיד רבי שבתי סופר כלל כ"ז ס"ט, מעשה רוקח, שתילי זיתים, ח"א קי"ח ס"ב, שו"ע הגר"ז, קיצור שו"ע סי' מ"ד סי"ד, ביאור הלכה.

וכן מצאתי לרבי יצחק ארגואיטי מגדולי רבני קושטא שהשלים את חיבור ילקוט מעם לועז פרשת עקב וכתב שם (עמ' תע"ח) נוסח הברכה לר"ח בשם ומלכות. ואף שחכמי הספרדים נמשכו אחר דברי החיד"א שלא לפתוח בשם ומלכות בר"ח, כמו שהביא בכה"ח, מ"מ לדין העיקר כדברי הראשונים, וכפי שפסק בשתילי זיתים. [ודלא כסידור תו"א שנמשך אחר דברי כה"ח, והתעלם מדברי רבינו השתילי זיתים זיע"א].

אלא הזכרה בעלמא, וא"כ למה לא יזכיר נוסח יעלה ויבא כמו שמזכיר תוך הברכה, ולמה נשתנה המטבע מחמת מה שחתם בבונה ירושלים, ובשלמא אם בא לברך ברכה ניחא, אבל כיון שאין לה תורת ברכה למה נשתנה המטבע.

וביותר יש לתמוה כיון שראה מרן דברי הארחות חיים כמובא בבית יוסף, ושם מפורש שפותח בשם ומלכות אף בראש חודש, ואף בדעת הרמב"ם פירש כן, א"כ איך יחלוק עליו בלא שיזכיר דבריו כלל. גם מש"כ הברכ"י שמקצת הראשונים כתבו גם בר"ח שם ומלכות הנה להמבואר אינם מקצת כי אם הרבה מן הראשונים, ולא מצינו חולקים עליהם כלל, ומה שצירף שיטת הרי"ף והרמב"ם שאינו פותח בשם ומלכות, הנה דבריו סמוכים על מה שהביא לעיל שיטת הראשון לציון בדעת הרי"ף והרמב"ם, וכיון שנתבאר שהראשונים ומרן הבי" לא פירשו כן לשון הרמב"ם להם שומעין.

ולכן נראה שהעיקר בפירוש דברי הכס"מ הוא כמו שכתב המאמר שם לפרש שמש"כ 'ומלכות' לאו בדוקא הוא ושיגרת לישן הוא, ועיקר כוונתו על החתימה בשם, וכ"כ הצ"ח בד' הכס"מ.

בדברי הטור ושלחן ערוך

והנה לשון הטור ושלחן ערוך סי' קפ"ח ס"ז אם טעה ולא הזכיר בה של ר"ח, בין ביום בין בלילה, אומר ברוך שנתן ראשי

בדברי הערוך השולחן

כדאי הוא הראב"ד דס"ל דגם בשבת ויו"ט אין לברך בשם לסמוך עליו עכ"פ בר"ח בפרט דמלשון הטור וש"ע משמע להדיא כן. ע"כ.

ויש לתמוה עליו איך צירף דעת הראב"ד שדחאוה כל הראשונים ולא חיישינן לה כלל לגבי ברכות המוזכרות בפרק הרואה, ועיקר תמיהתו כבר כתב המאמ"ר ליישב עפ"י מש"כ הטור בשם רבינו יוסף.

וראיתי בערוך השולחן (קפ"ח סט"ז) שמתחילה כתב דבעי שם בפתיחה דהא לא מספק"ל אלא בחתימה, ולשון הטור ושו"ע אין ראיה ד"ל שסמכו על שבת ויו"ט, אך אך חזר והקשה איך נקבע ברכה בשם ומלכות בדבר שאינו מוכרח ותמה על מפרשי הש"ע שלא דיברו בזה [מלבד הא"ר שעורר בזה], וסיים ולענ"ד

מסקנת הדברים שהעיקר כמפורש בראשונים שיש לפתוח אף בראש חודש בשם ומלכות, ולא מצינו מפורש בדברי הראשונים שחילקו בין ר"ח לשבת ויו"ט לענין הפתיחה, וכן הבינו הראשונים בדעת הרי"ף והרמב"ם ולהם שומעין, וכפי שהכריעו לדינא הלבוש, שכ"ג, הא"ר, והמשנ"ב בבאור הלכה ועוד פוסקים שהובאו למעלה. ובפרט כן עיקר לדידן קהילות תימן שהכריעו כן מאור הגולה רבינו השתילי זיתים.

"מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש הם מועדי" (ויקרא כ"ג ב')

מבאר הרמב"ן: "וטעם מקראי קודש שיהיו ביום הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו כי מצוה היא על ישראל להקבץ בבית האלוקים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפילה והלל לקל בכסות נקיה, ולעשות אותו יום משתה..."

מבאר הגרש"ד פינקוס זצ"ל מועד פירושו זמן שבו מתאספים. להבדיל גם בטבע העולם בכל אומה ואומה ישנם מועדים בהם מתאספים בני האומה כדי להזדהות עם האומה כאשר הנקודה המרכזית באסיפות אלו היא האומה והמדינה, זאת על אף שהסיבות לקביעת המועדים למיניהם שונים מאחד למשנהו אולם לאחר קביעתן המאפיין שלהם היא ההתמקדות באומה ובמדינה. כך במועדי ישראל לאחר שהמועדים נקבעו מטעמים שונים, אם זה זכר ליציאת מצרים או בגלל מתן תורה, הנקודה המרכזית של המועד היא, ההתאספות שאנחנו אומה שאנחנו יהודים!

(הגדה של פסח תפארת שמשון)

בענין המברך ברכת המזון במוצ"ש כשחל ר"ח ביום ראשון

שאלה: ר"ח שחל להיות ביום ראשון, מה דין מי שאכל סעודה שלישית בשבת מבעוד יום ומברך ברכת המזון אם מזכיר בברכת המזון, רצה והחליצנו ויעלה ויבא, או שאינו מזכיר אלא רצה והחליצנו, או יעלה ויבא בלבד, והאם יש לחלק אם אכל פת אחר צאת הכוכבים או לא.

תשובה:

רב צלי של שבת במוצאי שבת ע"כ ומצאתי כתוב בתשובה אשכנזית (שו"ת מהרי"ל סי' נו) דלסברא זו לא תיקשי מתפילת מנחה דשבת דמייתי הרא"ש דזמן תפילת מנחה עבר ואינו מתפלל במוצאי שבת אלא לתשלומין האיך יתפלל של שבת ודינו להבדיל בראשונה אבל ברכת המזון אתי על סעודה שסעד בשבת וכיון דאכתי לא צלי ערבית של חול צריך להזכיר מעין המאורע בברכת המזון וכן מנהג פשוט במדינות בני רי"ת להזכיר על הניסים בכה"ג וכן מוצאי שבתות כשנמשכה סעודתן עד הלילה עכ"ל, וכן כתב בארחות חיים וזה לשונו היה אוכל ויצא שבת כתבו התוספות שמזכיר של שבת בברכת המזון שהכל הולך אחר התחלת הסעודה והוא הדין בראש חודש ופורים (וכו') [וכן] בתפילת נעילה אע"פ שהוא לילה מזכיר בה של שבת עכ"ל. ע"כ דברי מרן הב"י.

ומבואר שנחלקו מהר"ם והרא"ש באופן שאכל בשבת ומברך במוצאי שבת אם מזכיר משום דאזלינן בתר תחילת הסעודה, או בתר השעה שמברך, דדעת מהר"ם שמזכיר דאלינן בתר תחילת

כתב מרן בב"י סי' קפ"ח ס"י וז"ל: אם התחיל לאכול בשבת סמוך לחשיכה וחשכה לו קודם גמר סעודתו כתב הרא"ש בתשובה כלל כ"ב (סי' ו) שאין לו להזכיר כלל של שבת בחול מידי דהוי אתפילת מנחה של שבת שאם לא התפלל אותה מתפלל במוצאי שבת שתיים של חול כי אין להזכיר של שבת בחול אע"פ שנתחייב תפילה זו בשבת, וכן בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהם היום דקאמר רבי יוסי (פסחים קב.) גמרו סעודתן כוס ראשון אומרים עליו ברכת המזון [וכו'] בתוספתא דברכות (פ"ה ה"ד) שונה בדברי רבי יוסי ומזכיר של שבת בברכת המזון אע"ג דסעודת חול היתה כיון דמברך בשבת צריך להזכיר של שבת הכי נמי אע"ג דסעודת שבת היתה כיון דמברך בחול לא יזכיר של שבת עכ"ל וכן כתב רבינו בסימן תרצ"ה לגבי פורים שאם התחיל סעודתו ביום ומשכה עד הלילה כתב א"א ז"ל (שו"ת כלל כב סי' ו) שאין אומרים על הניסים: אבל בהגהות מיימון פ"ב מהלכות מגילה (הי"ד אות א) כתב בשם הר"ם שצריך לברך על הניסים כדאשכחן (ברכות כז).

ההתחלה ע"כ שפיר מזכיר של שבת כשנמשך סעודה שהתחיל בחול ובמנחה בשבת וי"ט ביום א' ונמשכה הסעודה עד הלילה אזלינן בתר ההתחלה וחייב לומר רצה ואחר כך יאמר גם כן יעלה ויבא וא"ל בזה שזה סותר את זה דהא אין כאן סתירה דתחלה אומר של שבת ואח"כ של יום טוב מידי דהוי איקנה"ז שאומר תחלה קידוש השייך ליו"ט ואחר כך הבדלה השייך אחר השבת קודם שחל יו"ט דסוף סוף יש עליו אז ב' קדושות ה"נ בב"ה שמזכיר של שבת שעבר ושל יו"ט הבא עכשיו וה"ה בר"ח שחל במ"ש שאומר רצה ויעלה ויבא. ע"כ.

תירוץ המג"א

המג"א (סי' רע"א ס"ק י"ד) כתב לתרוץ וז"ל: וצריך להזכיר של שבת אע"ג דבססי' קפ"ח פסק דאזלינן בתר התחלת הסעודה י"ל דספוקי מספק' ליה ומספיק' בכל ענין צריך להזכיר דאין קפידא אם מזכיר שלא לצורך כמ"ש ססי' ק"ח. ע"כ. וגם בעיקר סברת הט"ז דלא הוי תרתי דסתרי נחלק המג"א (סי' קפ"ח ס"ק י"ח) וז"ל: ועמ"ש סי' ער"א דאיתא ברא"ש ובתוספתא דאם אכל גם בלילה פת צריך להזכיר של ר"ח ומכל מקום צ"ע דאם יזכיר שניהם מחזי כסתרי אהדדי מ"ד למי שהתפלל ערבית וא"כ הי מינייהו לדחי וצ"ל דיזכיר של ר"ח ולא של שבת דהא כמה גדולים סוברים דלעולם אינו מזכיר של שבת דאזלינן בתר השתא, ואם אכל בלילה לכ"ע מזכיר גם של עכשיו כדאי' בהדיא בתוספתא לכן יזכיר של ר"ח וכמ"ש של"ה

הסעודה, ודעת הרא"ש שאינו מזכיר דאזלינן בתר השתא. ופסק בשו"ע ס"י: היה אוכל ויצא שבת, מזכיר של שבת בבהמ"ז דאזלינן בתר התחלת הסעודה, והוא הדין לראש חודש ופורים וחנוכה. ע"כ.

קושיית הב"ח ושאר אחרונים

מדברי השו"ע סי' רע"א

והקשה הב"ח (אות י"ב) דהכא פסק השו"ע כשיטת מהר"ם ואילו בסי' רע"א ס"ו פסק: אם גמר סעודתו וקידש היום קודם שברך בהמ"ז, מברך בהמ"ז על כוס ראשון ואח"כ אומר קידוש היום על כוס שני, וצריך להזכיר של שבת בבהמ"ז, אע"פ שמברך קודם קידוש. ע"כ. ומקור דין זה הוא בדברי הרא"ש פ' ערבי פסחים שהביא הטור דאזלינן בתר סוף הסעודה, ולכאורה סותר מה ששנה בסי' קפ"ח דאזלינן בתר התחלת הסעודה.

ואכן הרמ"א בהגה כתב: וי"א דאינו מזכיר של שבת, דאזלינן בתר תחלת הסעודה, וכן עיקר כמו שנתבאר לעיל סוף סימן קפ"ח. ע"כ.

תירוץ הט"ז ושאר אחרונים

ותי' הט"ז קפ"ח סק"ז וז"ל: ונלע"ד דהכל ניחא דודאי שפיר אזלינן בתר ההתחלה לענין זה שלא לגרוע למה ששייך להתחלה כגון רצה ועל הנסים אם בא עליו קדושה נוספת בשעת סיום הסעודה ודאי אומר ג"כ מעין אותה קדושה ואין זה ביטול הליכה אחר

ולידכרו דשבתא או דיום טוב וליסבון כסא אחרינא וליקדשו עליה, ע"כ.

גם הרא"ש שדחה דמיירי בשאכל נראה דלא כתב כן אלא בגדר דיחויא בעלמא, והראיה שבתשובה העמיד דברי התוספתא בדלא אכל, ופסק כן למעשה, הרי דלא משמע ליה לדחות כה"ג דמיירי בדאכל, ולכן יותר מתקבל תירוצ' הט"ז שמיישב דברי מהר"ם עם התוספתא. וכן תירץ גם הא"ר סי' קפ"ח בפשיטות.

עוד טעם למה מיאן השתילי זיתים בתירוצ' מג"א, דהרי המג"א בנה יסודו על פירושו בד' מרן בשו"ע סי' ק"ח סי"ב הטועה ומזכיר מאורע שאר ימים בתפלה, שלא בזמנה, לא הוי הפסקה. ע"כ. ומפרש המג"א כדרך האחרונים שאף בתפלה סתם אין זה חשוב הפסק אולם בשתילי זיתים סי' ק"ח ס"ק כ"ח כתב: כיון דתפילה זו באה לתשלום היום שעבר אבל תשלומין דשאר ימים וכל שכן תפילה העיקרית מילתא דפשיטא דהוי הפסקה פירוש זה הביאו באר היטב בשם יד אהרן, ואף על פי שכבר כתבו בזה פרי חדש ושיירי כנסת הגדולה ועולת תמיד מה שכתבו יעו"ש, לעד"ן שפירוש זה הוא כפתור ופרח והוא הנראה מדברי רבינו בב"י בשם ארחות חיים וכן משמע בדברי רבינו בבית יוסף סימן תרצ"ג עיין שם (דב"ש) וכן היא כוונת רבינו מדלא נקט בזמנו בוי"ו שהוא לשון זכר ודו"ק, ודלא כעולת תמיד. ע"כ. ונמצא לפי דרך רבינו השתילי זיתים דאף לד' מרן המזכיר מעין

לשיטתיה וק"ו במ"ש ליו"ט אבל במ"ש לחנוכה אינו מזכיר של חנוכה דאינו אלא רשות להזכיר וכמס"ל:

בדברי השתילי זיתים בזה

והנה רבינו השתילי זיתים (סי' קפ"ח סק"כ) העלה תירוצ' הט"ז ובסי' רע"א לא הביא דברי מג"א שם, ונראה שהטעם שמיאן בתי' המג"א הוא מתרי טעמי, הראשון דהנה הרא"ש הוכיח דמזכיר של שבת אע"ג דהאכילה היתה בחול, מדברי התוספתא דמבואר שבאכל בחול ומברך בשבת מזכיר של שבת, וכבר העמיד הט"ז הקושיה על מהר"ם וסיעתו הסוברים דאזלינן בתר תחילת הסעודה, וכי יש כח בדינו לחלוק על דברי התוספתא, ומכח זה אין לתרץ כהמג"א דיש ספק אי אזלינן בתר תחילת הסעודה או בתר סופה, שהרי דין התוספתא הוא דין ודאי.

ואמנם המג"א בסי' רע"א תירץ דברי התוספתא לשיטת מהר"ם עפ"י מש"כ הרא"ש (פסחים פ"י סי' ז') דיש לומר דהתם מיירי שאכל ג"כ משחשיכה, אבל הכא שגמר סעודתו מבע"י לא, ועפ"י כתב המג"א דא"כ אם אכל משחשיכה לכו"ע צריך להזכיר, וכ"מ בתשובת מהרי"ל סי' נ"ו. ע"כ.

אולם כבר העירו האחרונים מדברי הבה"ג הלכות קידוש והבדלה שכתב בהדיא דאף בדלא אכל משחשיכה מזכיר, וז"ל: והיכא דגמרי סעודתייהו מקמי דקדיש ועד דמאשו ידיהו קדיש יומא ליברכו ברישא ברכת המזון

לעולם עיי"ש, וטעם דתרתני דסתרי כתב המג"א.

ובעיקר דברי הפעולת צדיק לא זכיתי להבין דבריו הק', איך כתב מתחילה שנראה לו דהוי כתרתי דסתרי ובתוך כ"ד כתב דאם אכל לשם ר"ח יזכיר גם של ר"ח, הא ניחא אם נאמר שכל הטעם שאינו מזכיר משום שלא אכל לשם ר"ח, והשתא דאכל לשם ר"ח שפיר מזכיר, אולם לפי הטעם שכתב דהוי כתרתי דסתרי אין מקום לחלק בזה ולעולם אין לו להזכיר תרתני דסתרי וכמפורש במג"א שהובא לעיל. גם עיקר הסברא שכתב מהר"י צאלח לחלק בין אם אוכל לשם ר"ח או לא, צ"ע שהרי הובא לעיל פסק מרן בסי' רע"א ס"ו שמי שגמר סעודתו וקדש היום מזכיר של שבת בברכת המזון אע"ג דלא אכל בשבת כלל כיון שמברך בשבת מזכיר של שבת, ודלא כרמ"א שם שנחלק, ואם כן מה יש כאן לתמוה למה יזכיר של ר"ח, הלא דין זה מבואר בסי' רע"א שאם בזמן הברכה קדש היום יש לו להזכיר. ואין לתרץ דמשום תרתני דסתרי הוא דאינו מזכיר שהרי סובר הפעו"צ שאין תרתני דסתרי בהזכרת שניהם, ומודה בזה לסברת הט"ז, אלא שסברתו משום שלא נתחייב בהזכרת ר"ח, וזה נסתר מהמבואר בסי' רע"א וכנ"ל.

ולכן נראה שהעיקר לדינא כדברי רבינו השתילי זיתים שפסק כשיטת הט"ז דלעולם מזכיר של ר"ח כל שמברך אחר שתחשך ואין בזה תרתני דסתרי ואף שלא אכל משחשיכה, וכן הביא במשנ"ב דעה זו, ושכ"כ גם המגן גיבורים והבגדי ישע.

המאורע בשאר ימים הוי הפסקה, ודוקא בתפלת תשלומין הוא דלא הוי הפסקה, וא"כ נמצא שאין להזכיר הזכרה מספק דאיכא חשש הפסק, ועל כרחך לתרץ כהט"ז. ובמק"א הרחבתי בד' רבינו עוד.

בד' שו"ת פעולת צדיק

והנה בשו"ת פעולת צדיק (ח"ג סימן ל"ח) אחר שהביא בשם הב"ח דהוי כתרתי דסתרי כתב: ודעתי הדיוט כד' הב"ח ומלבד טעם הב"ח ז"ל עוד נ"ל טעמא דהסעודה לא באה רק בשביל שבת ולא בשביל ר"ח ומה יתן ומה יוסיף אם נכנס ר"ח אין לו זכר בסעודה זו כי לא באה בשבילו וא"כ למה יזכיר ר"ח ומה שמחלק הע"ת ז"ל דבתוך שעה ורביע יזכיר דוקא של שבת ולא כשנמשך יותר משיעור זה. אחר המחילה יש להשיב דאפי' נמשך יותר משיעור זה אכתי חיובא רמי עליה להזכיר שבת מעת שאכל כזית ראשון ודוק, אמנם אם לאחר תשלום שיעור התוספת דשבת שוב אכל יותר לכבוד ר"ח אזי יזכיר גם של ר"ח ולא הוו תרתני דסתרי אהדדי. וראייה נ"ל וכו'. ע"כ.

והנה מה שכתב בשם הב"ח הטעם דהוי כתרתי דסתרי, לא מצאתי דבר זה בב"ח, כי הב"ח לא כתב טעם זה דתרתני דסתרי, אלא טעמו דאזלינן בתר התחלת הסעודה

הלכות ומנהגים

בענייני דיומא

ראש חודש

תשית לראשם עטרת פז

מערכת הלכה ומסורה – מדור הלכות ומנהגים
מתכבד להביע בזאת רחשי תודה לקדם הרבנים החשובים
מאורי העדה השומרים משמרת הקודש ה"ה (לפי סדר א – ב)

הגאונים הגדולים

כה"ר הג"ר אברהם אריה שליט"א כה"ר הג"ר משומר צובירי שליט"א
רב ביהמ"ד תורה והוראה ב"ב הרב המקומי גן יבנה

כה"ר הג"ר עזריה בסיס שליט"א כה"ר הג"ר פנחס קורח שליט"א
רב העיר ראש העין רב ביהמ"ד שערי הלכה ב"ב

כה"ר הג"ר שלמה מחפוד שליט"א כה"ר הג"ר שלמה קורח שליט"א
רב שיכון ו' ונוה אחיעזר ב"ב רב העיר בני ברק

כה"ר הג"ר אברהם שמן שליט"א

דיין ומו"צ ברחובות

שנאותו בחפץ לב ובסבר פנים יפות לענות על שאלותינו בבירור מנהגי תימן על
בורים, וזכות הרבים תלוי בהם. המקום ברוך הוא יהא בסעדם ויאריך ימיהם על
ממלכתם מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, אמן כן יהי רצון.

כמו כן ברצוננו להודות להג"ר חזקיהו דחבש שליט"א, רב ביהכנ"ס

י'שתילי זיתים' ראש העין, והג"ר יפת זכריה שליט"א. יה"ר שיפוצו
מעיינותיהם חוצה, להגדיל תורה ולהאדירה, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא,
אמן כן יהי רצון.

כן ברצוננו להודות לר' דורון יעקב הי"ו, והרב משה מנחם שליט"א, וכן
לר' רואי מרגלית הי"ו על עזרתם הרבה בבירור המנהגים, יהי ה' עמם
להמשיך עוד כהנה וכהנה, להגדיל תורה ולהאדירה אכ"י"ר.

תוכן העניינים

ראש חודש

סדר היום למנהג השאמי ..... קלו סט - עא
סדר היום למנהג חבלדי ..... קלח עב
תפלת מוסף ..... קלח עג - עו
סדר שבת וראש חודש ..... קלט עז - פו
הסדרת התפלה ..... קמב פז
הזכרת יעלה ויבא בברכת המזון .. קמב פח-צב
הזכרת יעלה ויבא בברכת המזון בראש חודש
שחל להיות בשבת ..... קמג צג - צה
הזכרת ר"ח בברכה מעין שלש ..... קמד צו

ברכת הלבנה

ברכת הלבנה ..... קמה א - ב
מעלת ברכת הלבנה ..... קמו ג - ד
מאימתי מברכים ..... קמו ה - ח
עד מתי מברכים עליה ..... קמח ט
זמן הברכה ..... קמט יא - יד
בחודשי תשרי אב וטבת ..... קנ טו - יז
הבדלה וברכת לבנה ..... קנא יח
החייבים בברכה ..... קנא יט - כא
בעמידה ..... קנב כב
תחת הגג ..... קנג כג
ברוב עם ..... קנג כד - כו
סדר אמירתה ..... קנד כז - לז

דיני ברכת החודש ..... קמז א - ח
דיני ערב ראש חודש ..... קיח ט - יב
דיני ערב ר"ח שחל בשבת ..... קיט יג - יד
דיני יום ראש חודש ..... קיט טו - יט
דיני הספד וצידוק הדין בר"ח ..... קכ כ - כא
דיני סעודת ר"ח ..... קכ כב - כד
דיני עשיית מלאכה ..... קכג כה - כח
סדר התפילה לילי ר"ח ..... קכד כט - לב
אמירת פסוק 'והוא רחום' בר"ח .. קכה לג - לד
הזכרת יעלה ויבא ..... קכו לה - לח
שכה ולא הזכיר יעלה ויבא ..... קכז לט - מג
לצאת ידי חובה בתפלת הש"צ .. קכט מד - מה
לא הזכיר יעלה ויבא ונזכר אחר שהתפלל
מוסף ..... קל מז - מז
ש"צ שטעה ולא הזכיר יעלה ויבא .. קל מח - מט
דיני הזכרה בתפלת תשלומין ..... קלא נ - נג
דיני החלל ..... קלב נד - נז
קריאת החלל ליחיד ..... קלג נח - נט
קריאת החלל בעמידה ..... קלג ס - סב
הפסקה באמצע החלל ..... קלד סג - סה
דין נשים בקריאת החלל ..... קלד סו
הלל בבית האבל ..... קלד סז
קריאת התורה ..... קלו סח

הלכות ומנהגים

ראש חודש

ברכת החודש

- א. שבת שקודם ראש חודש מברכים את החודש^א, ועניינו להודיע לעם מתי יחול ראש חודש, ויזהרו בדיני ראש חודש ומועדי החודש^ב, ולכן נקרא בלשון התכלאל 'תקון ראש חודש'^ג.
- ב. יש שנהגו לעמוד בברכת החודש דוגמת קידוש החודש שהיה מעומד^ד, וברוב קהילות תימן לא נהגו בכך כיון שאינו אלא הודעה על ראש חודש^ה.
- ג. נהגו להכריז אף את חודש אב^ו, ואדרבה מפני שהוא זמן מוכן לפורענות צריך לברך את ישראל באותו זמן^ז, ובמקום יחדשהו

^א מנהג הכרזת החודש מקורו בסדר רב עמרם גאון, מחזור ויטרי, שבלי הלקט סי' ק"ע, יראים סי' רנ"ט, אור זרוע, ואבודרהם, ואין לו זכר ברמב"ם והתכאליל הקדמונים, ומנהג זה התקבל בקהילות תימן מסידורי ספרד, והובא בתכאליל המאוחרים מהר"י ונה ועץ חיים.

^ב וז"ל מחזור ויטרי סי' ק"צ: ואם חל ראש חדש בשבת הבאה מכריז החזן ומודיע לרבים יום קביעותו מפני תקנת המועדות ותקנת תפילת המוספים והלל ולבטל בהם הנשים ממלאכה. ע"כ.

^ג תכלאל מהר"י ונה, מהר"י משתא עמ' פ"ז, ועץ חיים קנ"ב א'.

^ד שתילי זיתים סי' תי"ז סק"ג, וכן נהגו בכמה מקהילות השאמי, ראה סידור כנסת הגדולה, הגר"מ צובירי ק"ק שרעב, הגר"י זכריה שליט"א ק"ק ביצ'א, וכן מסרו הגר"ש מחפור שליט"א, והגר"ח דחבש שליט"א על מנהג מקומות שנהגו לעמוד.

^ה ענף חיים על עץ חיים, וכן המנהג בקהילות הבלדי וכן בהרבה מקהילות השאמי כפי שהעידו הגר"ש קורח שליט"א ק"ק צנעא, הגר"ע בסיס שליט"א ק"ק רדאע, הגר"א אריה שליט"א ק"ק מחוית, הגר"ח דחבש שליט"א ק"ק דמאר, מנהג בק"ק שרעב, וק"ק עדן.

^ו וראה בקובץ סיני גליון צ"א עמ' רכ"ג שהביא משני סידורי כת"י מתימן שהעלו את שירו של רבי יהודה הלוי שתיקן קודם הכרזת חודש אב פיוט הפותח בתיבות 'אשחר עדתי'.

^ז שתילי זיתים סי' תי"ז סק"ג, עץ חיים קנ"ב א', סידור כנסת הגדולה, וכן מסרו הרבנים שליט"א מרוב המחוזות, מלבד מחוז ביצ'א שנהגו עפ"י הלבוש שלא להכריז (הגר"י זכריה שליט"א).